

PREDNÁŠKA PROF. S. F. ANISIMOVA

Dňa 25. februára 1974 usporiadala Katedra marxisticko-leninskej filozofie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v spolupráci so Slovenskou filozofickou spoločnosťou prednášku profesora S. F. Anisimova, DrSc., vedúceho Katedry etiky marxisticko-leninskej na Filozofickej fakulte Lomonosovovej štátnej univerzity v Moskve, na tému *Vedeckotechnická revolúcia a morálna zodpovednosť vedcov*.¹

V prednáške sa profesor S. F. Anisimov zameril na analýzu základných aspektov veľmi aktuálnej problematiky, ktorú skúmajú a ku ktorej sa vyjadrujú ľudia rôznych profesií, rôzne svetonázorovo orientovaní v socialistických i kapitalistických krajinách.

Problém zodpovednosti vedca podľa profesora Anisimova nadobudol v našej epoche osobitný význam. Čím viac sa zväčšujú možnosti človeka (spoločnosti) pôsobiť na zmeny v rastlinnom i živočíšnom svete, ovplyvňovať klimatické podmienky, meniť hranice zásahov do ľudského organizmu (spojené s liečením chorôb mozgu, s transplantáciami srdca, použitím výsledkov výskumov genetiky v boji s dedičnými chorobami, s možnosťami predchádzať zrodu detí s fyzickými a rozumovými defektami), rastie i zodpovednosť vedca a každého uvedomelého človeka za správne využitie týchto možností. Celý systém technických vied — rádioelektronika, kybernetika, mikroelektrotechnika, bionika — prežíva svojrázny proces svojej „humanizácie“. Súčasná biofyzika, biochémia, kvantová chémia i molekulárna chémia sa zaoberá skúmaním fyzikálnych a chemicko-molekulárnych základov života človeka, ale aj kvantovo-chemickými a termodynamickými základmi najšpecifickejšej činnosti človeka — myslením.

V tejto súvislosti sa zdôrazňuje svetonázorový (aj etický) aspekt daného problému a nevyhnutnosti analyzovať účinnosť mechanizmu spoločenskej kontroly. Veda je formou spoločenskej činnosti a vedec plní svoju činnosť istú sociálnu objednávku. Otázka morálnej zodpovednosti vedca nevyhnutne prerastá do rozsiahleho sociologického problému.

Vznikajú otázky a) či má daná spoločnosť prostriedky, ktoré môžu zabrániť zneužitiu vedy a techniky; b) aké sú tieto prostriedky; c) za akých sociálnych podmienok môžu pôsobiť najefektívnejšie.

Vychádzajúc z týchto základných téz, prednášateľ sa pokúsil analyzovať stanoviská a postoje vedcov predovšetkým v oblasti prírodných vied. V analýze sa však nevyhol všetkým úskaliam skúmanej problematiky a deskriptívnemu charakteru explikácie, lebo použil komparatívnu metódu. Napriek tomu mnohé postrehy a z nich vyplývajúce konzekvencie pomohli prednášateľovi podať zaujímavý a hodnotný výklad marxisticko-leninského prístupu k problémom vzťahu vedy a morálky, psychologických, sociálnych a ideologických aspektov vedeckotechnickej revolúcie. Zdôraznil, že marxistická teória vedy ani marxistická teória morálky netvrdia, že sama vedecká činnosť, nezávisle od iných faktorov formujúcich jeho vedomie, robí človeka vysoko morálnym. Pri vhodných podmienkach sociálnej organizácie spoločnosti vedeckotechnický progres môže mať iba pozitívne dôsledky pre materiálny, sociálno-politický a mravný život ľudí.

Ak sa skúma činnosť vedca v hraniciach jeho vlastných (vedeckých) cieľov, zostáva

¹ Úplný text prednášky S. F. Anisimova uverejníme v nasledujúcom čísle časopisu *Filozofia*.

poznávaco-operacionálnou činnosťou. Iba v jednote s motívmi a výsledkami sa činnosť vedca predstavuje komplexnejšie. V tejto „celostnosti“ nadobúda sociálno-axiologický i mravný aspekt, stáva sa objektom hodnotenia a zodpovednosti, a tým objektom operacionálno-technologickej i mravnej (a právnej) regulácie. Mravný vývin vedca, ako aj každého človeka, môže podľa profesora Anisimova dosahovať rozličnú úroveň v závislosti od konkrétnych historických podmienok jeho existencie, od triednej príslušnosti a od podmienok osobného života i výchovy.

M. Blchová